

Związki frazeologiczne, część II

- [Związki frazeologiczne, część II](#)

Ważne daty

ok 1200 p.n.e. – Zdobyć Troi przez Achajów

1871 - 1894 n.e. – wykopaliska Heinricha Schliemanna na wzgórzu Hisarlik na terenie dzisiejszej Turcji

Scenariusz dla nauczyciela

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

8. dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii:

q) potrafi korzystać ze słownika łacińsko-polskiego przy sporządzaniu przekładu;

s) dokonuje poprawnego przekładu prozatorskiego tekstu łacińskiego z zakresu tekstów określonych w kanonie na język polski, w tłumaczeniu zachowując polską normę językową;

II. W zakresie kompetencji kulturowych. Uczeń:

14. potrafi rozpoznać i poddać interpretacji w kontekście kultury greckiej i rzymskiej oraz kultur późniejszych następujące kluczowe zjawiska z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku:

a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym,

b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej, sztuk plastycznych, sztuk wizualnych.

III. W zakresie kompetencji społecznych. Uczeń:

5. dzięki poznaniu źródeł kultury polskiej, europejskiej i światowej staje się jej świadomym odbiorcą i uczestnikiem.

Nauczysz się

tłumaczyć tekst łaciński o tematyce mitologicznej;

charakteryzować związki frazeologiczne pochodzące z mitologii;

wymieniać kilka przykładów związków frazeologicznych pochodzących z mitologii greckiej;

definiować pojęcia: [fobia](#), [narcyzm](#).

O związkach frazeologicznych

Mury obronne Troi, 3000 - 1900 r. p.n.e., Hisarlik w Turcji, wikipedia.org, CC BY-SA 3.0

Adam van Noort, „Ostatnia bitwa oblężenia Troi”, ok. 1625 r., Muzeum Narodowe w Warszawie, wikimedia.org, domena publiczna

Peter Paul Rubens, „Achilles zabija Hektora”, 1630 - 1635 r., Muzeum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam, Holandia, wikimedia.org, domena publiczna

Kerstiaen de Keuninck, „Pożar Troi”, koniec XVI w., Muzeum Ermitaż, Petersburg, hermitagemuseum.org, CC BY 3.0

Giovanni Domenico Tiepolo, „Wprowadzenie konia trojańskiego do Troi”, 1760 r., Galeria Narodowa w Londynie, wikimedia.org, domena publiczna

Źródło i tłumaczenie

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Quōmodo Graecī Troiānōs vīcērunt?

☐ dolō eōs vīcērunt.

☐ in campō eōs vīcērunt.

☐ magnā audāciā eōs vīcērunt.

Związki frazeologiczne zaczerpnięte z mitologii

Caravaggio, „Narcyz”, 1594-1596 r., Narodowa Galeria Sztuki Antycznej w Rzymie, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Caravaggio_-_Narcissus_-_WGA01609.jpg), domena publiczna

Koń trojański – w przenośni oznacza zdobycz przynoszącą zgubę, złowrogi, niebezpieczny podarunek. Ten związek frazeologiczny związany jest z mitem o wojnie trojańskiej, w której Grecy posłużyli się podstępem, by zdobyć miasto. Dali Trojanom w darze ogromnego drewnianego konia, w którego wnętrzu kryli się wojownicy. Wprowadzenie konia do Troi spowodowało upadek Ilionu.

Zdobyć laury – oznacza odnieść zwycięstwo w konkursie albo zawodach. Wiąże się z historią Apollina i Dafne, która uciekając przed zakochanym w niej bogiem została

zamieniona w drzewo laurowe. Apollo zapragnął uczcić jej pamięć w ten sposób, że ustanowił wieniec laurowy nagrodą dla zwycięzców.

Biały kruk – coś wyjątkowego, unikat, po łacinie rara avis (rzadki ptak). Wywodzi się z mitu o Koronis, ukochanej Apollina, która zdradziła go ze śmiertelnikiem. Wiadomość o zdradzie przyniósł Apollinowi kruk, który miał jej strzec. W tamtych czasach wszystkie kruki były śnieżnobiałe. Rozwścieczony Apollo sprawił, że kruk stał się czarny i wszystkie kruki od tej pory miały charakteryzować się tym kolorem.

Narcyz – oprócz nazwy kwiatu jest to także człowiek zakochany w sobie, nie zważający na innych i zainteresowany wyłącznie własną urodą. To kara za to, że młodzieniec o imieniu Narcyz wzgardził miłością nimfy Echo – Afrodyta sprawiła, że zakochał się w swoim odbiciu w lustrze wody. Uczucie to wywołało tak wielkie niespełnienie, że Narcyz umarł z miłości i został zamieniony w wiosenny kwiat.

Bogaty jak Midas – człowiek posiadający wielkie bogactwa. Wywodzi się z mitu o królu Midasie, który spełnił swoje życzenie – by wszystko, czego dotknie zmieniał się w złoto. Szybko zrozumiał, że ten dar jest jednocześnie przekleństwem. Nie mógł bowiem niczego zjeść, ani wypić, a swoim dotykiem zamienił córkę w złoty posąg.

Walter Crane, „Król Midas z córką”, 1893 r., Ilustracja z książki Nathaniel Hawthorne „Wspaniała książka dla chłopców i dziewcząt”, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Walter_Crane_-_Midas_Daughter_Turned_to_Gold.jpg), domena publiczna

Ćwiczenie 3

Które zdanie na temat Midasa jest prawdziwe?

- ☐ Cierpiał męki skazany na wieczny głód i pragnienie, ponieważ woda i pożywienie oddalało się od niego, gdy po nie sięgał.
- ☐ Zakochał się w złotym posągu bogini.
- ☐ Wszystko czego dotknął zmieniało się w złoto.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj poniższe zdania. Podziel je na zgodne z prawdą (PRAWDA) i odbiegające od niej (FAŁSZ). Umieść odpowiedzi we właściwym miejscu.

PRAWDA

FAŁSZ

Z powodu wiarołomności Dafne Apollo zmienił kolor kruka na czarny.

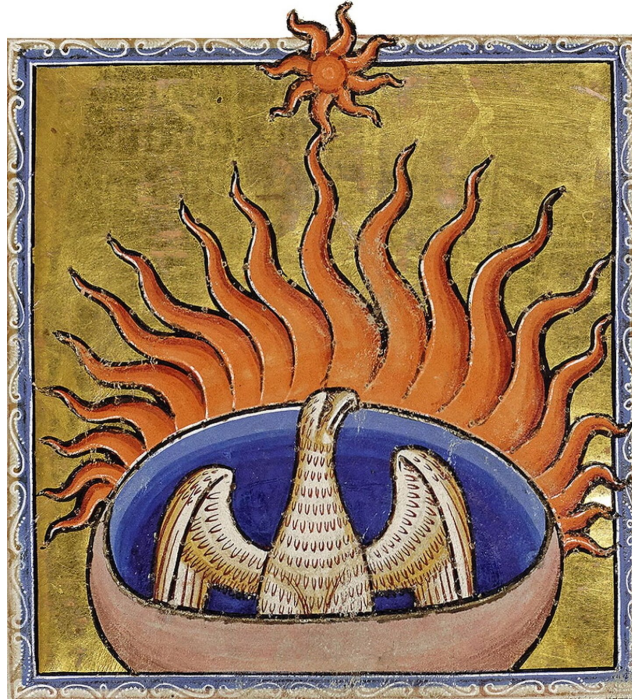
Rara avis oznacza po łacinie biały kruk.

Biały kruk związany jest z mitem o Koronis.

Zdobyć laury oznacza odnieść zwycięstwo w konkursie albo zawodach.

Narcyz umarł z miłości do wiosennego kwiatu rosnącego nad wodą.

Narcyz został ukarany za wzgardzenie miłością nimfy Echo.

„Feniks”, XII w., ilustracja z „Bestiariusza z Aberdeen”, Szkocja, wikimedia.org, domena publiczna

Paniczny strach - atak lęku, ogromne przerażenie, nagła i niemożliwa do opanowania obawa. Panika pochodzi od imienia koźlonogiego bożka leśnego, Pana, który przebudzony ze słodkiej drzemki ścigał intruzów, wywołując u nich paniczny strach swoimi przerażającymi krzykami.

Sfinksowy uśmiech - tajemniczy, zagadkowy uśmiech. Sfinks był stworzeniem o głowie kobiety, tułowiu lwa, skrzydłach orła i ogonie węża. Rezydował w Tebach i zadawał przybyszom zagadkę, którą w końcu rozwiązał Edyp.

Wpaść w furję - oznacza zdenerwować się do tego stopnia, że traci się panowanie nad sobą. Furie, rzymski odpowiednik Eryni - bogiń zemsty, ścigały przestępcę nieubłaganie aż do skutku.

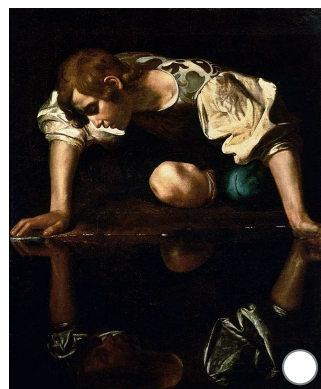
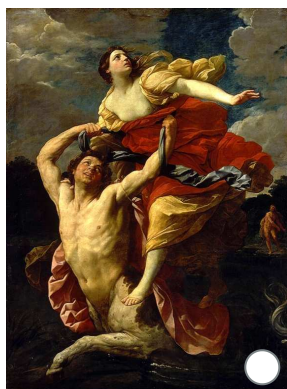
Odrodzić się jak Feniks z popiołów - tego wyrażenia używamy w odniesieniu do człowieka, który podnosi się po ciężkim doświadczeniu życiowym i odnajduje w sobie siłę, by budować coś od nowa.

Maska boga Pana, 340 - 320 r. p.n.e., kolekcja prywatna, Bułgaria, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Panmaska.jpg), CC BY-SA 4.0

Ćwiczenie 5

Wybierz fotografię, która obrazuje związek frazeologiczny „Paniczny strach”?

Tycjan, „Syzyf”, 1548 - 1549 r., Muzeum Prado, Madryt, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Titian_-_Sisyphus_-_WGA01699.jpg), domena publiczna

Cerber - takie miano nosi srogi i uważny strażnik. Tak jak mityczny Cerber, potworny, piekielny pies, pilnujący wejścia do Hadesu, o kilku głowach, który nie wpuszczał do Podziemia żywych i nie wypuszczał zmarłych.

Cierpieć męki Tantala - pragnąć rzeczy, które zdają się być w zasięgu ręki, a okazują się nieosiągalne. Tantal był królem Lydii, którego bogowie zapraszali na Olimp, by z nimi ucztować. Zawiódł on jednak zaufanie nieśmiertelnych, wykradł im bowiem ambrozię i rozpowiadał ich tajemnice. Bogowie skazali Tantala na wieczny głód i pragnienie - stał w wodzie zanurzony po szyję, a najpiękniejsze owoce zwieszały się z gałęzi tuż nad jego głową; gdy nachylał się, by się napić, wody opadały, gdy sięgał po owoce, ulatywały w górę.

Syzyfowa praca - daremny trud, zajęcie pozbawione sensu. Pomimo włożonego trudu, nie przynosi żadnego efektu. Syzyf, król Koryntu, nazywany był najchytrzejszym z ludzi. Udało mu się wielokrotnie przechytrzyć bogów, m.in. po uwięzieniu Hadesa ludzie przestali umierać. Za jego postęпки został ukarany w Hadesie w ten sposób, że toczył pod górę ciężki głaz, a gdy już prawie był u celu, głaz spadał z powrotem na dół i cały trud rozpoczynał się ponownie.

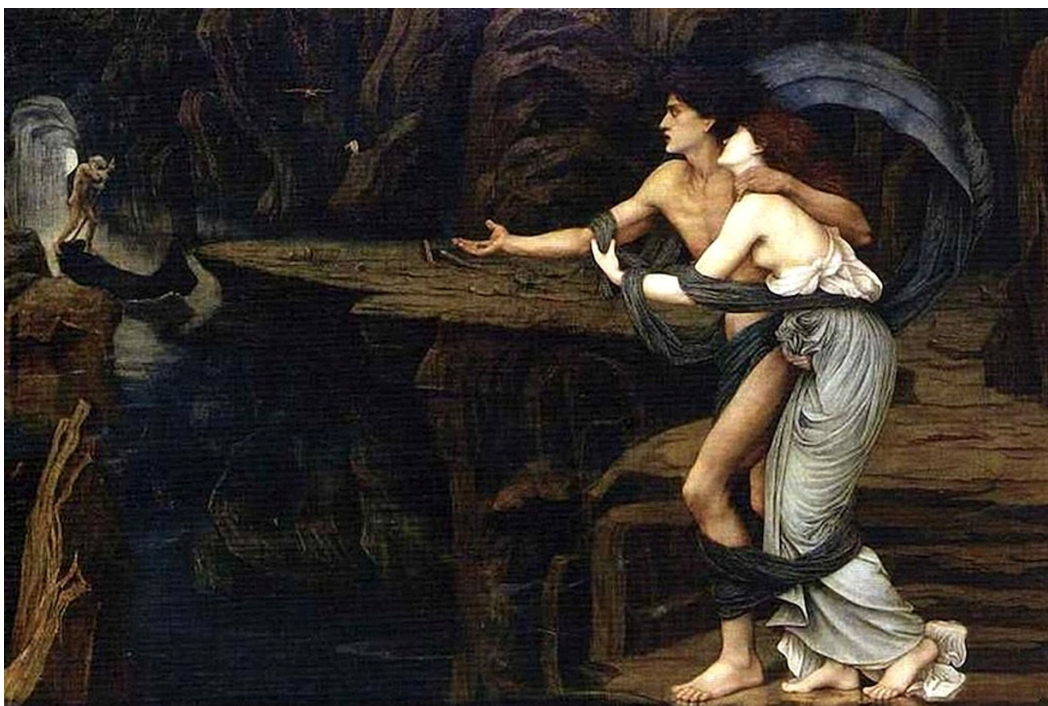
Wyspy szczęśliwe - wspaniałe miejsce, w którym każdy czuje się akceptowany. To mityczna kraina wiosny i szczęścia, miejsce pobytu dusz błogosławionych zmarłych, wyspy na Zachodzie, nad Oceanem, za Słupami Heraklesa.

“ Prośba o wyspy szczęśliwe

A ty mnie na wyspy szczęśliwe zawieź,

wiatrem łagodnym włosy jak kwiaty rozwieje, zacałuj,
ty mnie ukołysz i uśpij, snem muzykalnym zasyp, otumań,
we śnie na wyspach szczęśliwych nie przebudź ze snu.
Pokaż mi wody ogromne i wody ciche,
rozmowy gwiazd na gałęziach pozwól mi słyszeć zielonych,
dużo motyli mi pokaż, serca motyli przybliż i przytul,
myśli spokojne ponad wodami pochyl miłością.

Konstanty Ildefons Gałczyński, *Zachłysnąć się tobą. Najpiękniejsze wiersze i piosenki*,
Warszawa 2016.

John Roddam Spencer Stanhope, „Orfeusz i Eurydyka na brzegach Styksu”, 1878 r., kolekcja prywatna, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Orpheus_and_Eurydice_by_John_Roddam_Spencer_Stanhope.jpg), domena publiczna

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Na podstawie znajomości związków frazeologicznych opartych na mitologii odpowiedz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe? Umieść odpowiedzi we właściwym miejscu.

PRAWDA

FAŁSZ

Cerber to inaczej przewodnik po tajemniczych miejscach.

Koń trojański funkcjonuje w języku polskim jako długo oczekiwany dar.

Sfinkswy uśmiech to inaczej tajemniczy, zagadkowy uśmiech.

Narcyz to człowiek, który kocha ogrody.

Wyspy szczęśliwe - symbol wspaniałego miejsca, w którym każdy czuje się akceptowany.

Paniczny strach związany jest z Panem jezior i rzek.

Cierpieć męki Tantala, czyli pragnąć rzeczy, które zdają się być w zasięgu ręki, a okazują się nieosiągalne.

Wpaść w furię oznacza zdenerwować się do tego stopnia, że traci się panowanie nad sobą.

Słowniki

Słownik pojęć

Fobia

grupa objawów zaburzeń psychicznych, cechujących się względnie utrwaloną tendencją do unikania pewnych sytuacji (miejsc, okoliczności, przedmiotów, roślin, zwierząt lub

osób).

Narcyzm

[gr.], autoerotyzm, stan zakochania się we własnej osobie, zachwyty dla własnych cech psychicznych i fizycznych.

Słownik łacińsko-polski

Galeria dzieł sztuki

Adam van Noort, „Ostatnia bitwa oblężenia Troi”, ok. 1625 r., Muzeum Narodowe w Warszawie, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_van_Noort_-_The_Final_Battle_of_Troy_-_WGA01299.jpg), domena publiczna

Bibliografia

W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 2003.

K. Marciniak, *Moja pierwsza mitologia. Księga II*, Warszawa 2013.

S. Wilczyński, E. Pobodzińska, A. Jaworska, *Porta Latina Nova. Podręcznik do języka łacińskiego i kultury antycznej*, Warszawa 2012.

Oryginalna azetka. Encyklopedia PWN, Warszawa 2016.